

Redovisning av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors arbete inom ramarna för *Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott*

Diarienummer: 1215/16

Dokumentnamn: Redovisning av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors arbete inom ramen för regeringens *Samlat grepp mot rasism och hatbrott. Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.*

Datum: 2020-02-14

Handläggare: Jorge María Londoño

Innehåll

1. Sammanfattning.....	3
2. Kontaktperson för arbetet	4
3. Syfte.....	4
4. Tidigare erfarenhet av arbete inom fältet.....	4
5. Organisering och styrning	5
6. Målgrupper	6
7. Aktiviteter.....	7
Översikt över spridningstillfällen 2019	7
Föreläsningar, workshops och seminarier	7
8. Resultat av kartläggningar	9
9. Måluppfyllelse.....	11
Mål.....	11
Indikatorer och uppföljning	11
Resultatkrav	11
Aktiviteter för att uppnå resultatkrav 1.....	11
Resultat	12
Aktiviteter för att uppnå resultatkrav 2.....	13
10. Samverkan	14
11. Kompetensutveckling	14
12. Hållbarhet	15
13. Lärande	15
Framgångsfaktorer.....	15
Utmaningar och hinder i arbetet	16
Myndighetens förslag och bedömningar	17
14. Bilagor	19

1. Sammanfattning

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, (MUCF) har under 2019 haft regeringens uppdrag att genomföra insatser för att främja en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer. Under året har myndigheten genomfört utbildningar bestående av både föreläsningar och workshops. Utbildningarna har riktat sig till skolpersonal i grundskolans årskurs 7 – 9 och gymnasiet. I början av 2019 omlokaliseras myndigheten till Växjö, vilket har påverkat genomförandet av uppdraget. Trots det har drygt 2 400 personer tagit del av myndighetens kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor och normkritiskt likabehandlingsarbete i skolan under året.

Flera skolor har fått stöd i att utarbeta åtgärder för att utveckla den egna verksamheten. Myndigheten har spridit stödmaterialet *Öppna skolan!* och en kompletterande skrift till skolpersonal i drygt 2 400 exemplar. Utöver detta har myndigheten spridit kunskap via myndighetens digitala kanaler och genom nätverket Hbtq i skolan. Under året har myndigheten samverkat med organisationer som företräder unga hbtq-personers rättigheter. I slutet av 2019 beslutade regeringen om ytterligare medel (A2019/01933/MRB) till uppdraget vilket möjliggjorde bearbetning av skriften *Hbtq-rättigheter i Sverige*.

Sammantaget har myndighetens insatser under året stärkt målgruppens förutsättningar för att främja en trygg skola och att motverka homo-, bi, trans- och queerfobi bland unga. Insatserna är en del i arbetet för att främja goda levnadsvillkor för alla unga. Det finns fortsatt allvarliga problem med otrygghet och kränkningar i skolmiljön.

MUCF föreslår att myndigheten får särskilda medel för att ta fram fördjupad kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor och utsatthet utifrån ett intersektionellt perspektiv. Materialet ska synliggöra främjande organisatoriska åtgärder och skyddsfaktorer, samt undersöka på vilket sätt kunskapshöjande insatser kan främja ett inkluderande bemötande och livsvillkoren för unga hbtq-personer. Detta sammanställs i en rapport som kan jämföras med Hon Hen Han (Ungdomsstyrelsen, 2010), som är den hittills mest omfattande studien av unga hbtq-personers levnadsvillkor i Sverige. Ett ungdomsperspektiv tillämpas genomgående i framtagandet av kunskapen så att den inte bara handlar om unga utan att även ungas *egna röster* blir hörda.

2. Kontaktperson för arbetet

Namn, titel: Jorge María Londoño, utvecklingsledare

Telefonnummer: +46 (0) 10 160 10 48

E-postadress: jorge.maria.londono@mucf.se

Namn, titel: Anna Galin, utvecklingsledare

Telefonnummer: +46 (0) 10 160 10 37

E-postadress: anna.galin@mucf.se

Namn, titel: Stefan Holmgren, avdelningschef

Telefonnummer: +46 (0) 10 160 10 09

E-postadress: stefan.holmgren@mucf.se

3. Syfte

MUCF har haft i uppdrag av regeringen att genomföra insatser för att främja en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer sedan 2014. Syftet med regeringsuppdraget är att skapa en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer och motverka homo-, bi-, trans- och queerfobi bland unga. Bakgrunden till uppdraget är att unga hbtq-personer återkommande drabbas av olika fientliga uttryck i samhället som exempelvis hbtq-fobi. Detta trots den generella positiva utvecklingen som har skett när det gäller unga hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter.

Gruppen unga hbtq-personer är i högre grad utsatta för diskriminering, kränkande behandling och våld. Både i jämförelse med unga generellt och vuxna hbtq-personer. Det har inneburit att psykisk ohälsa, självmordstankar och självmordsförsök är vanligare bland unga hbtq-personer än andra unga.

Skolan är den plats som kränkningar och våld mot unga hbtq-personer vanligen sker. Skolan är samtidigt en arena där det är nödvändigt att förstärka befintligt arbete med mänskliga rättigheter. Både för att främja en skola och ett samhälle präglad av jämlikhet och respekt för alla människors lika värde.

4. Tidigare erfarenhet av arbete inom fältet

MUCF har sedan 2014 haft i uppdrag av regeringen att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck, inom ramen för regeringens nationella strategi för detta område. Arbetet gäller främst myndighetens arbete med ungdomspolitik. I regeringens strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet

och könsuttryck anges att myndigheten bör integrera ett hbtq-perspektiv i myndighetens ordinarie arbete.

2014 fick myndigheten även i uppdrag att arbeta med jämställdhetsintegrering av myndighetens verksamhet. I samband med det fattade myndighetens generaldirektör beslut om att arbeta med en kombinerad jämställdhets- och hbtq-integrering av hela myndighetens verksamhet, inklusive verksamheter inom området politiken för det civila samhället. Både arbetet med jämställdhetsintegrering och som hbtq-strategisk myndighet är inskrivet i myndighetens instruktion.

2009 fick dåvarande Ungdomsstyrelsen i uppdrag att genomföra en fördjupad analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella unga samt för unga transpersoner. Resultatet av uppdraget var utredningen *Hon hen han – En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner* (2010). Utredningen var den första som gav en översiktlig bild av unga hbtq-personers hälsa och levnadsvillkor. I utredningen pekades skolan och mötesplatser för unga ut som centrala arenor för arbetet med att främja gruppens hälsa. Mellan åren 2010 och 2013 fick dåvarande Ungdomsstyrelsen i uppdrag av regeringen att genomföra utbildningsinsatser för att stärka unga hbtq-personers fritidsverksamheter.

Även innan MUCF fick uppdraget om insatser riktat mot skolan, har myndigheten haft ett hbtq-perspektiv i ett antal särskilda regeringsuppdrag. Det gäller exempelvis följande uppdrag:

- 2008 – 2014 kartläggning av ungas attityder till och erfarenheter av sexuell exponering på internet och andra digitala medier, samt genomföra insatser för att förebygga ungas utsatthet på nätet
- 2007 – 2018 ta fram kunskap om unga mäns våldsutövande, våldets koppling till jämställdhet och maskulinitet. Samt att genomföra insatser för att förebygga mäns våld
- 2011 kartläggning ungas kulturutövande på fritiden
- 2013 kartläggning av jämställdheten bland unga
- 2016 uppdrag att genomföra informationsinsatser rörande hälsa och jämställdhet för nyanlända och asylsökande barn och unga
- 2019 uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer.

5. Organisering och styrning

Uppdraget *Insatser för att främja en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer* hanteras internt enligt myndighetens modell för styrning och uppföljning av verksamhet. Ett uppdragsdirektiv beslutat av generaldirektören anger ramarna för den plan för uppdragets genomförande som ansvarig avdelningschef beslutar om. Avdelningschefen beslutar även om vem som blir uppdragsansvarig och vem som i övrigt ska delta i arbetet med uppdraget. Den uppdragsansvariga har det samlade ansvaret för och beslutar om uppdragets genomförande inom uppdragsplanens ramar. Den ansvarar även för redovisning i samband med den interna uppföljningen och slutredovisning till uppdragsgivaren.

MUCF:s arbete har under 2019 påverkats av att myndigheten har omlokaliserats. Under 2019 har en projektledare arbetat med uppdraget. Under året har i genomsnitt 80 procent av en

årsarbetskraft använts i uppdraget. Nuvarande projektledare har arbetat i rollen som projektledare sedan januari 2019.

Uppdraget har kommunicerats till övrig personal på myndigheten på flera sätt. Myndighetens olika uppdrag har presenterats vid flera introduktionsdagar för nyanställda under året. Introduktionsdagen innehåller också en särskild del om myndighetens övergripande arbete med hbtq-frågor och jämställdhetsintegrering. På avdelningen för kunskapsstöds avdelningsmöten informerar medarbetarna regelbundet varandra om aktiviteter inom uppdraget.

Myndigheten har utifrån befintliga resurser genomfört insatser för att främja en öppen och inkluderande skolmiljö för unga hbtq-personer. Insatserna ska inte ses som tillräckliga i relation till uppdragets övergripande mål. Sedan MUCF fick uppdraget 2014, har myndigheten genomfört föreläsningar för all skolpersonal på närmare 70 skolor, anordnat en konferens om hbtq-frågor i skolan och föreläst och deltagit på seminarier på konferenser och festivaler.

Myndigheten har också tagit fram ett stödmaterial till skolpersonal som har spridits i över 34 000 exemplar. För att personal inom skolan ska få verkliga förutsättningar att skapa en trygg miljö för unga hbtq-personer, krävs fler insatser än tillgång till stödmaterial. Skolpersonal som myndigheten möter beskriver hur svårt det är att tillämpa materialet i just deras verksamhet. De uttrycker ett fortsatt stort behov av strukturerad reflektion, diskussion och handledning för att åstadkomma förändring.

För att förankra arbetet och skapa en större handlingsberedskap bland skolpersonal ser myndigheten ett behov av interaktiva inslag med diskussion och övningar i mindre grupper. Föreläsningar i större grupper bör minska i antal och omfång till förmån för utbildningsinsatserna av interaktivt format. Att genomföra insatser över längre tid och riktat till mindre grupper är mer resurskrävande. Sverige har i dag över 4 000 gymnasieskolor och skolor med elever i åk 7–9.

En stor del av lärarkåren saknar idag utbildning i hbtq-frågor, eftersom det inte är en obligatorisk del av de flesta lärarutbildningarna. Skolinspektionens granskning¹ från år 2018 av sex- och samlevnadsundervisningen, visade också att det finns stora brister i undervisningen om hbtq-frågor och normer. Sammantaget innebär detta att efterfrågan på och behovet av stöd och utbildningsinsatser från MUCF är större än vad myndigheten har möjlighet att erbjuda.

6. Målgrupper

Uppdragets huvudsakliga målgrupp är personal och skolläring inom grundskolans åk 7–9 och gymnasieskolan. Sekundär målgrupp är tjänstepersoner som arbetar strategiskt med skolfrågor. Viss kommunikation har även gjorts till tjänstepersoner inom utbildningsförvaltning och beslutsfattare på kommunal nivå.

¹ Skolinspektionen (2018) *Sex- och samlevnadsundervisning*. Webbpublikation: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2018/sex-och-samlevnad/sex-och-samlevnadsundervisning-rapport-feb-2018.pdf>

7. Aktiviteter

Översikt över spridningstillfällen 2019

Egna arrangemang	Ort	Antal deltagare
Hbtq-skolutbildning	Stockholm	60
Hbtq-skolutbildning	Stockholm	105
Hbtq-skolutbildning	Kalmar	75
Hbtq-skolutbildning	Vårgårda	103
Hbtq-skolutbildning	Stockholm	85
Hbtq-skolutbildning	Lekeberg	55
Kunskapsseminarium om unga hbtq-personers levnadsvillkor: om hbtq-frågor i skolan	Växjö	20
Att arbeta med hbtq-frågor strategiskt i skolan, seminarium under Stockholm Pride	Stockholm	30
Mer än en plan: kunskap för att öka tryggheten för unga hbtq-personer, seminarium under Almedalsveckan	Visby	20
Hbtq i skolan: att arbeta strategiskt med rättighetsfrågor, seminarium under MUCF:s rikskonferens 2019	Stockholm	25
Totalt antal deltagare utbildningar och seminarier		578

Föreläsningar, workshops och seminarier

Myndigheten har under 2019 genomfört sex utbildningsdagar för skolpersonal i skolor på olika orter i landet. Totalt har åtta skolor utbildats. Utbildningsdagarna har en tre timmar lång föreläsning för all skolpersonal som möter elever i åk 7-9 och gymnasiet. Sedan genomförs en 2,5 timmars fördjupande workshop med ett urval av nyckelpersoner på skolorna.

Föreläsningen innehåller kunskap om:

- grundläggande om hbtq-begrepp och heteronormativitet
- unga hbtq-personers levnadsvillkor
- hälsofrämjande och identitetsstärkande faktorer
- likabehandlingsarbete med fokus på sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck
- hbtq-perspektiv och normkritik i undervisningen.

Workshopen omfattar följande moment:

- analys av skolans verksamhet ur ett hbtq-perspektiv, med fokus på bemötande, psykosocial miljö, fysisk miljö, undervisning, styrning och ledning, samt särskilda projekt och insatser
- identifikation av relevanta insatser för att åtgärda de problem som framkommer i analysen
- utformande av en handlingsplan för ett urval av insatserna.

Under samtliga delar får deltagarna handledning från processledarna och återkoppling utifrån kunskapen från föreläsningen. Större delen av workshopen utförs i form av grupparbeten, men tillfälle ges även för kunskapsdelning mellan grupperna.

Spridning av material

Myndigheten har under 2019 uppdaterat skriften *Öppna skolan! – Om hbtq, normer och inkludering i årskurs 7–9 och gymnasiet* (2019). Skriften reviderades för att uppdatera de områden som både skolpersonal och unga hbtq-personer har tagit upp som viktiga områden att förstärka. Myndigheten har även uppdaterat stödmaterial med ny statistik, lagstiftning och goda exempel. Under 2019 har myndigheten fortsatt att sprida skrifterna *Öppna skolan!* samt *Stödande och stärkande – Unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer* (2016). I slutet av 2019 beslutade regeringen om ytterligare medel genom beslut *Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2019 avseende anslag 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.*, (A2019/01933/MRB), till uppdraget vilket användes till bland annat en bearbetning av skriften *Hbtq-rättigheter i Sverige*.

Skrifterna har spridits via myndighetens webbplats och övriga digitala kanaler, via utbudet.se och genom medverkan på konferenser. Myndigheten har även spridit andra utredningar och stödmaterial som innehåller kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor och arbete för att främja dessa, som inte specifikt har koppling till ungas skolsituation. Kortfilmen *Ung och hbtq - Så blev jag stärkt!* (2016) har under år 2019 setts 2544 gånger via myndighetens YouTube-kanal och den är även en del i de utbildningar myndigheten har genomfört för skolpersonal.

Kommunikationsaktiviteter

Myndigheten har genomfört ett flertal kommunikationsinsatser under året. Syftet med kommunikationen har varit att främja en tryggare och mer inkluderande skolmiljö för unga hbtq-personer, sprida kunskap om unga hbtq-personers situation i skolan och verktyg för att skapa en tryggare skolmiljö. Ambitionen har dessutom varit att synliggöra att skolan har en viktig roll när det gäller att skapa en tryggare vardag för unga hbtq-personer och att lyfta fram det som fungerar. Kommunikationsinsatserna har främst riktat sig till samma målgrupp som övriga insatser.

Kommunikationen har bland annat skett via myndighetens digitala kanaler. Det är exempelvis myndighetens webbplats och nyhetsbrev. På vår webbplats finns information om unga hbtq-personers hälsa och möjlighet att ladda ned material om hbtq-frågor. För att synliggöra vårt arbete har myndigheten också publicerat inlägg på sociala medier, berättat om aktiviteter och

marknadsfört utbildningar.

I samband med heldagsutbildningar för skolor har myndigheten skickat ut ett pressmeddelande till lokalpress i den kommun eller det område där skolorna finns. Lokalpress har vid olika tillfällen rapporterat i tidningar, radio och i TV-sändningar om de insatser som har gjorts i uppdraget under 2019. MUCF lyfte unga hbtq-personers livsvillkor i Almedalen 2019.

8. Resultat av kartläggningar

Under hösten 2019 beställde MUCF en utvärdering av de utbildningsinsatser myndigheten har genomfört i uppdraget.

Syftet med uppdraget var att göra en kvalitativ utvärdering av effekterna på de skolor där utbildningar om en mer inkluderande skola för unga hbtq-personer har genomförts under åren 2017 – 2018, samt att identifiera goda exempel på hur strategiskt arbete med hbtq-frågor kan genomföras i skolan. Utvärderingen har genomförts genom semi-strukturerade djupintervjuer med kontaktpersoner på 10 av de 24 skolor som tagit del av utbildningen. Samtliga skolor som tagit del av hela utbildningen har tillfrågats om att delta i utvärderingen.

Ungefär hälften av de tillfrågade skolorna har uppgett att de påbörjat ett långsiktigt, strukturerat och strategiskt arbete med hbtq-frågor. I dessa skolor innebär det att de arbetar med värdegrunden och demokratiuppdraget. Att de har en likabehandlingsplan och bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete. Att det finns former för elevinflytande på skolan, exempelvis att det genomförs trygghetsenkät bland eleverna en eller ett par gånger per läsår och att de integrerat hbtq-frågor i detta arbete.

Det finns flera skolor som påbörjat ett arbete inom många av ovanstående områden, men uppger att det finns delar kvar att utveckla och implementera innan de upplever att arbetet lever upp till samtliga kriterier. Utvärderingen visar att MUCF:s utbildning blivit ett startskott för ett mer eller mindre omfattande arbete med hbtq-frågor i vissa skolor.

Andra skolor ser snarare utbildningen som ett sätt att fördjupa, eller ge en skjuts framåt i, ett redan pågående arbete. De intervjuade ser vanligen hbtq-frågorna som en del i ett större arbete med värdegrund, systematiskt kvalitetsarbete och frågor om trygghet och hälsa, inkludering, jämställdhet, likabehandling och arbete mot mobbning och kränkningar.

De intervjuade uppger att kunskapsnivån ökat i personalgruppen överlag, men från olika nivåer av förkunskap om frågorna. För vissa var utbildningen mer av en repetition eller uppdatering av tidigare kunskap, för andra ledde utbildningsinsatsen till helt nya insikter och en första grundläggande insikt eller kunskap om frågorna.

Jag har nog öppnat mitt medvetande mer kring hur det kan vara att vara ung och hbtq och att kunna förhålla mig till att vara mer lyhörd tror jag, mer än förr. Rektor

En av skolorna som arbetat mycket med normer, värderingar, inkludering och jämställdhet på strategisk nivå och inkluderat hbtq i det arbetet, har även följt upp arbetet. Respondenten uppger att det gett effekter på skolan.

*Vi kan se effekter av det, vi har [antal] elever på skolan, det är en mångkulturell skola. Motsättningar har minskat mellan invandrare och svenskar, vi har fått färre disciplinära åtgärder, skolan upplevs tryggare i vår trygghetsundersökning, det är färre rökare, mindre skolk. Att lyfta de här frågorna, vi ser att det är väldigt viktigt.
Biträdande rektor*

Utvärderingen visar på områden och perspektiv att beakta framöver:

- **Stöd skolornas arbete med styrning och uppföljning**
Intervjuerna visar att respondenter efterfrågar stöd i uppföljningen av arbetet. Bristen på konkret uppföljning av resultat och effekter av skolornas eget arbete med hbtq-frågor gör det svårt för skolorna att veta om och i vilken utsträckning deras arbete ger resultat, likväl som inom vilka områden det krävs ytterligare insatser.
- **Följ skolorna under flera år och erbjud återkommande fortbildning**
Långsiktighet är en viktig princip i arbetet med mänskliga rättigheter. I detta kan MUCF vara ett stöd. Några respondenter efterfrågar stöd till fortbildning, andra efterfrågar specifikt stöd till elevhälsopersonalen i deras uppdrag att stödja lärare.
- **Stärk elevperspektivet i arbetet med regeringsuppdraget**
Genom att involvera eleverna i arbetet med en mer inkluderande skola för unga hbtq-personer kan skolorna tillsammans med eleverna diskutera användningen av inkluderande symboler, språkbruk och andra inkluderande praktiker. Det kan även bidra till att synliggöra vilka åtgärder som eleverna upplever mest angelägna. För att nå kvalitativa resultat behövs en kontinuerlig avstämning av hur eleverna upplever resultaten av arbetet. Skolan behöver lyfta vilka grupper av eleverna som upplever (eller inte upplever) att förändringarna leder till förbättringar i deras vardag. Slutligen synliggöra elevernas egna förslag på vilka konkreta förändringar i arbetet som skulle förbättra resultaten ytterligare.
- **Visa ödmjukhet inför skolans uppdrag**
Vikten av ödmjukhet inför skolans breda och komplexa uppdrag behöver lyftas. Det kan väcka stora förväntningar på snabba och tydliga resultat att få möjlighet att komma in i skolan och bidra till konkret verksamhetsutveckling. Men resultat tar tid och skolan har många olika områden som alla innehåller viktiga och nödvändiga åtgärder, där de flesta kan motiveras utifrån skollag och andra styrande dokument. Det finns alltså en styrträngsel i skolan, vilket kan göra det utmanande att arbeta med verksamhetsutveckling.

Sammantaget visar utvärderingen av uppdraget att insatser likt de MUCF bedriver behöver intensifieras för att nå mer långsiktiga resultat för unga hbtq-personers skolmiljö. Ett särskilt behov av ett långsiktigt och varierande stöd för skolor har kommit fram i utvärderingen.

9. Måluppfyllelse

Mål

Det övergripande målet för uppdraget är tryggare och mer inkluderande skolmiljöer för unga hbtq-personer.

MUCF:s arbete inom uppdraget har bidragit till det övergripande målet för regeringens plan: ett strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige. För MUCF:s del gäller detta ”liknande former av fientlighet och hatbrott”, som för detta uppdrag avser arbete för att motverka homofobi, bifobi, transfobi och queerfobi.

Indikatorer och uppföljning

Inga fullständiga operationaliseringar av målet eller indikatorer för uppföljning av målet finns utarbetade. Det myndigheten har möjlighet att följa upp är skolpersonalens egen bedömning av om innehållet i föreläsningar och workshops har gett dem kunskap som är användbar i deras arbete. Detta framkommer genom svar i deltagarutvärderingar från föreläsningar, workshops och seminarier. Därför kan MUCF bara säga någonting om målgruppens *förutsättningar* att arbeta för att nå det övergripande målet, men det är inte en indikator på faktiskt genomfört arbete.

Statistik från myndighetens Nationella ungdomsenkät om ungas upplevelser av trygghet och utsatthet för våld och kränkningar i skolan visar behovet för fortsatta insatser, men kan inte säga något om resultatet av myndighetens insatser.

Resultatkrav

För 2019 satte myndigheten upp två övergripande resultatkrav:

1. Myndigheten ska genomföra insatser för att skapa en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer
2. Myndighetens arbete med att genomföra insatser för en öppen och inkluderande skola för unga hbtq-personer ska synliggöras.

Aktiviteter för att uppnå resultatkrav 1

De aktiviteter som planerades för att uppnå det första resultatkravet är:

1. Genomföra föreläsningar och workshops för skolpersonal om hbtq-frågor, normkritik och likabehandling (utbildning för skolpersonal)
2. Kunskapsspridande seminarium med fokus på skola/utbildning
3. Beställa en extern utvärdering av uppdraget som särskilt ser över de effekter av utbildningsinsatser MUCF har genomfört över tid
4. Dialog med andra strategiska aktörer som arbetar med eller kan arbeta för att stärka hbtq-perspektivet i skolans verksamhet, bland annat inom ramen för nätverket Hbtq i skolan. Ska exempelvis omfatta dialog med Skolverket och andra aktörer som jobbar strategiskt med

frågorna.

5. Sammanställning av exempel på åtgärder/aktiviteter skolor har genomfört.

Resultat

Myndigheten har genomfört samtliga av de fem mest prioriterade aktiviteterna under året. Totalt har cirka 600 personer fått ökad kunskap om arbete med hbtq-frågor, normer och inkludering i skolan genom medverkan på någon av myndighetens föreläsningar eller workshops för skolpersonal och andra som arbetar med skolfrågor. I genomsnitt 67 procent uppger att de har fått kunskap som de har nytta av i sitt arbete. 72 procent har ett bra helhetsintryck av utbildningsdagen.

Utvärderingen av den fördjupande workshopdelen av utbildningen visar att 97 procent av de medverkande bedömde att workshoppen var användbar i deras fortsatta arbete med hbtq-frågor. 95 procent anger att de hade ett bra helhetsintryck av workshoppen.

Kunskap är en förutsättning för att skolpersonalen ska kunna främja en trygg och öppen miljö i skolan för unga hbtq-personer i sitt dagliga arbete. Workshoppen har resulterat i konkret planering av skolornas fortsatta insatser för att främja en öppen och inkluderande undervisning och skolmiljö för unga hbtq-personer. Exempel på insatser som skolorna har planerat är:

- översyn av i vilka ämnen hbtq-frågor lyfts och hur
- inköp av nya böcker
- informationsmaterial och regnbågsflaggor
- utökade svarsalternativ kopplat till kön i enkäter
- införande av könsneutrala toaletter
- i arbetsgrupper tillgodose sig med mer kunskap om hbtq-rörelsens historia
- analys av skolmiljön ur ett hbtq-perspektiv tillsammans med elevrepresentanter
- samverkan med lokala hbtq-organisationer
- lyfta frågor om bemötande på alla nivåer i skolans organisation
- stärka förutsättningarna för hbtq-föreningar (eller liknande) på skolan att startas upp och bedriva verksamhet
- utveckla dialogen med hemmen och civilsamhället.

Utöver det har en skola påbörjat samverkan med lokala idrottsföreningar för att tillsammans arbeta förebyggande med skadliga maskulinitetsnormer som reproduceras av unga. En annan skola har lyft frågan om strategisk styrning av hbtq-specifik kompetens hos utbildningsförvaltningen. Samtliga skolor har också gjort en plan för hur arbetet ska fortsätta tillsammans med den personal som inte medverkat under workshoppen, till exempel genom att införa en punkt där hbtq-frågor lyfts regelbundet på arbetsplatsträffar eller arbetslagsträffar.

Sammantaget förväntas skolpersonalens ökade kunskap och planerade åtgärder leda till att unga hbtq-personer i högre grad upplever skolmiljön som trygg och inkluderande.

Under året har myndigheten upprättat en dialog med andra strategiska aktörer som arbetar med att stärka hbtq-perspektiv i skolans verksamhet. Bland annat genom en träff i nätverket Hbtq och skola, flertal möten med representanter från rättighetsorganisationen RFSL Ungdom och en kontinuerlig dialog med Skolverket inom ramen för MUCF:s och Skolverkets uppdrag som hbtq-strategiska myndigheter.

MUCF har anordnat kunskapsseminarium om unga hbtq-personers levnadsvillkor och att stärkandet av skolmiljön för unga hbtq-personer. Kunskapsseminarium har anordnats under Almedalsveckan, Stockholm Pride och under MUCF:s rikskonferens.

I och med att Skolverket numera också är en hbtq-strategisk myndighet ser MUCF att det finns ytterligare möjligheter för samverkan.

Aktiviteter för att uppnå resultatkrav 2

De aktiviteter som planerades för att uppnå det andra resultatkravet var:

6. Kommunikation i samband med utbildningar och seminarier, genom pressmeddelanden till lokalmedia och inlägg i sociala medier
7. Publicera en debattartikel om behovet av stärkt hbtq-arbete i skolan
8. Spridning av myndighetens befintliga material till skolpersonal och strategiska aktörer

Resultat

Nästan samtliga aktiviteter har genomförts. Aktivitet 7 ”Publicera en debattartikel om behovet av stärkt hbtq-arbete i skolan” har nedprioriterats under året. Uppdraget har fått bra medial spridning genom de pressmeddelanden som har skickats ut inför utbildningar. En debattartikel om behovet av stärkt hbtq-arbete i skolan har inte bedömts vara nödvändigt för uppdraget.

Öppna skolan! har spridits i 2 603 exemplar under 2019 via myndighetens digitala kanaler (703 unika nedladdningar) och spridningstillfällen (1 900 fysiska exemplar utdelade). *Stödjande och stärkande* har spridits i 712 exemplar (142 nedladdningar och 570 fysiska exemplar).

Pressmeddelanden har skickats ut till lokalmedia i samband med heldagsutbildningar. Information om utbildningsinsatser har varit synliga på myndighetens sociala mediekanaler samt på MUCF:s hemsida.

Genom spridningsinsatserna har myndigheten främst nått ut till skolpersonal med kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor och arbete för att främja tryggare skolmiljöer. Men även till skolledare, personer som på olika sätt arbetar med skolutveckling, frågor som rör unga i offentlig verksamhet och i civilsamhället, och till en intresserad allmänhet.

10. Samverkan

I november deltog MUCF på Hbtq i skolan-nätverket som sammankallas av Skolverket.

Nätverket omfattar representanter från både statliga myndigheter, kommuner och civilsamhället som arbetar med utbildning i hbtq-frågor i skolan eller på annat sätt bedriver utvecklingsarbete inom området. Syftet med nätverket är främst att dela kunskap för att stärka kvaliteten i de olika aktörernas arbete, men även att identifiera eventuella samarbetsytor och synergieffekter.

MUCF har under året också särskilt samverkat med RFSL Ungdom och haft dialog med elevorganisationer (Sveriges elevkårer), Skolverket, Forum för levande historia, med flera.

Genom samverkan har myndigheten fått ökad kunskap om unga hbtq-personers behov, önskemål och det arbete som bedrivs nationellt och lokalt inom civilsamhället och inom offentlig sektor. Varken samverkansavtal eller avsiktsförklaringar har slutits.

Myndigheten ser ett behov av ökad samverkan med skolor, civilsamhällsorganisationer och andra myndigheter av flera anledningar:

- för att i högre grad nå ut till målgruppen
- för att få större kunskap om målgruppens behov
- för att främja en inkludering av ett hbtq-perspektiv i systematiskt kvalitetsarbete i skolan på bredare front
- för att få fler aktörer att bära myndighetens kunskap.

11. Kompetensutveckling

Myndigheten har sedan tidigare rekryterat medarbetare inom uppdraget med särskild kompetens inom hbtq-frågor, normkritik och pedagogik. Särskild kompetens inom dessa områden är viktig för genomförandet av uppdraget. I tjänsterna ingår att medarbetare på eget initiativ håller sig uppdaterade inom områden som är relevanta för uppdraget genom omvärldsbevakning, kollegialt lärande, extern samverkan och deltagande på konferenser och liknande. I slutet av 2018 hade projektgruppen bytts ut helt jämfört med januari 2018 och flera förändringar i gruppen har skett även under 2019.

Inom ramen för myndighetens uppdrag att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck, finns en plan för hur ett hbtq-perspektiv fortsatt ska integreras i myndighetens verksamhet. Någon särskild plan för hur kompetens från uppdraget att främja tryggare skolmiljöer för unga hbtq-personer kan föras vidare eller bli en del av myndighetens arbete efter avslutat uppdrag finns inte i dagsläget.

Myndigheten vill därför framhålla behovet av en långsiktig plan för att kunna fortsätta arbetet och föra vidare den kompetens som har byggts upp inom uppdraget sedan 2014. Myndigheten

har sällan möjlighet att fortsätta hålla utbildningar eller genomföra andra insatser inom ett område där det har funnits ett särskilt regeringsuppdrag som sedan har avslutats.

2015 anlätades utbildare från RFSL Ungdom för att hålla delar av utbildningarna för skolpersonal. 2019 har denna kompetens funnits hos myndighetens egen personal och inga externa utbildare har anlåtats.

12. Hållbarhet

Uppdraget har pågått sedan 2014. Eftersom myndigheten har omlokaliseras från Stockholm till Växjö i februari 2019, har förändringar i personalgruppen skett under 2018 och 2019. Dokumentation av arbetet har skett löpande för att möjliggöra överlämning till nya medarbetare i Växjö. Enligt ordinarie struktur dokumenteras även uppdragets lärdomar årligen i myndighetens interna styrsystem.

I dagsläget finns inga planer på att fortsätta arbetet inom uppdraget efter uppdragsperioden. Att genomföra utbildningsinsatser kräver både ekonomiska resurser och personalresurser. Myndigheten genomför utbildningar i linje med hur dessa formulerats i särskilda regeringsuppdrag där spridningsinsatser ingår. Myndigheten vill framhålla behovet av ett fortsatt och långsiktigt uppdrag, för att kunna fortsätta arbetet med insatser för en tryggare skolmiljö för unga hbtq-personer. Ett långsiktigt och hållbart stöd till skolpersonal är en förutsättning för en hållbar utveckling av skolornas arbete med hbtq-frågor och kontinuerliga insatser som ger resultat.

Sedan uppdraget startade år 2014 har myndighetens kompetens stadigt ökat och integrerats i myndighetens organisatoriska minne. Myndighetens regeringsuppdrag som hbtq-strategisk myndighet kommer att bära vidare kunskapen om unga hbtq-personers villkor i skolmiljön.

13. Lärande

Framgångsfaktorer

Framgångsfaktorerna i arbetet handlar både om myndighetens egen organisering i uppdraget och om utformningen av stödmaterial och utbildningar. De mest avgörande framgångsfaktorerna i arbetet bedömer vi är:

En normförändrande ansats: Fokus på normer om sexualitet och kön, och metoder för normkritiskt likabehandlingsarbete, våldsförebyggande arbete och hälsofrämjande arbete med unga. Ansatsen är nödvändig för att förändra de normer och strukturer som motverkar lika rättigheter och möjligheter, och för att tydliggöra allas delaktighet i såväl upprätthållande av som förändring av dessa strukturer. I detta ingår ett fokus på förebyggande och främjande faktorer.

Rättighetsperspektiv: Utgångspunkt i mänskliga rättigheter och i nationell lagstiftning både motiverar och legitimerar arbetet och främjar förståelse för hbtq-frågor som en del av ett bredare

arbete för demokrati och mänskliga rättigheter.

Ungas delaktighet och egna röster: De skrifter och filmer som lyfter fram ungas egna erfarenheter och berättelser har varit särskilt uppskattade och pedagogiskt effektiva i uppdraget. Detsamma gäller unga hbtq-personers medverkan i seminarier. Att skapa arenor för unga att göra sina röster hörda och att sprida kunskap om ungas villkor och erfarenheter vidare främjar förtroendet för myndigheten, kvaliteten i arbetet samt ungas delaktighet och demokrati.

Samverkan med civilsamhället: Samverkan med organisationer som företräder unga hbtq-personers rättigheter har lett till ökad kunskap om unga hbtq-personers situation, samarbete kring konkreta aktiviteter, och möjlighet till dialog med unga om myndighetens uppdrag.

Förankring och verksamhetsnära kunskap: Innehållet i utbildningarna och stödmaterialet relaterar genomgående till skolans uppdrag och verksamhet och omfattar konkreta tips och positiva exempel. Tid läggs på att förankra behovet av kompetensutveckling utifrån det varje specifik personalgrupp ser, men också utifrån forskning och myndighetens egen kunskap. Förankring och verksamhetsnära innehåll motverkar motstånd mot arbete med hbtq-frågor som ofta grundar sig i en upplevd irrelevans för den egna verksamheten.

Workshop - format och utformande av konkreta åtgärder: Det interaktiva arbetssättet i workshopen som möjliggör en utgångspunkt i deltagarnas egna analyser av verksamheten, vilket främjar deltagarnas lärande och ägandeskap i utvecklingsprocessen. En avgörande faktor har också varit det tydliga målet för workshopen, där deltagarna utformar konkreta förslag på prioriterade åtgärder med stöd av processledaren. Detta för in workshopens arbete som en del i skolans ordinarie arbete och ökar också sannolikheten att arbetet fortsätter.

Långsiktighet i uppdraget: Uppdraget är beroende av långsiktighet. Att regeringen 2016 aviserade att uppdraget skulle pågå till och med 2019 gav bättre förutsättningar än tidigare att etablera kontakter med skolorna, planera utbildningsinsatser och uppföljning av dessa. Det förbättrade också förutsättningarna för myndighetens kompetensförsörjning.

Kunskapsbaserade insatser: Den kunskap myndigheten under tidigare år har tagit fram om unga hbtq-personers levnadsvillkor och främjande arbete på olika arenor är ett nödvändigt underlag i uppdraget.

Utmaningar och hinder i arbetet

De främsta hindren för att genomföra insatser inom uppdraget finns utanför den egna verksamheten. Det gäller exempelvis begränsningar i skolors resurser i form av tid för kompetensutveckling för personalen, tid att fortsätta arbeta med frågorna efter kompetensutvecklingsinsatsen, och stora skillnader i om skolors ledning prioriterar detta eller inte.

Att förändra de normer och strukturer kring kön och sexualitet som skapar och upprätthåller kränkningar, våld och osynliggörande i skolan kräver också mer omfattande insatser än vad

myndigheten kan genomföra. De bakomliggande orsakerna till att unga hbtq-personer kan uppleva otrygghet och utsatthet i skolan finns inte heller enbart i skolans egen verksamhet.

Normer kring sexualitet och kön, och våld och kränkningar av hbtq-personer finns även på andra arenor där unga är och i samhället i stort, vilket påverkar situationen i skolan. Myndigheten hanterar detta främst genom att öka kunskapen om problemen och deras orsaker på samhälls nivå, och genom kunskap om effektivt utvecklingsarbete i skolan.

Utvärderingen av uppdraget som har gjorts under 2019 visar svårigheterna i att redovisa faktiska effekter av utbildningsinsatserna för unga hbtq-personers skolmiljö. Uppdragets storlek i förhållande till de externa mål som är satta är en av de största utmaningarna i arbetet framöver.

Kommande arbete

Myndigheten kommer fortsättningsvis att prioritera standardupplägget med heldagsutbildningar där både föreläsning och workshop ingår. Eftersom heldagsupplägget med workshop i nuläget bedöms vara det upplägg som har störst potential att nå önskade resultat. Myndigheten kommer även att fortsätta spridningen av skriften *HBTQ rättigheter i Sverige*.

Myndighetens förslag och bedömningar

För att främja unga hbtq-personers hälsa och välmående föreslår myndigheten att Myndigheten får särskilda medel för att ta fram fördjupad kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor och utsatthet utifrån ett intersektionellt perspektiv. Materialet ska synliggöra främjande organisatoriska åtgärder och skyddsfaktorer, samt undersöka på vilket sätt kunskapshöjande insatser kan främja ett inkluderande bemötande och livsvillkoren för unga hbtq-personer.

Myndigheten understryker vikten av en bred ansats när det gäller uppdrag som rör spridning av kunskap och främjandet av trygga miljöer i ungas vardag. Behovet av hbtq-kompetens är fortsatt stort inom samtliga yrkesgrupper som möter unga, inte bara i skolan. Detta visas inte minst i undersökningar av hbtq-personers förtroende för svenskt rättsväsende, polismyndighet, försäkringskassa, arbetsförmedling och sjukvård².

Sex- och samlevnadsundervisningen har också brister och det finns stora variationer mellan skolor vad gäller undervisningen i hbtq-frågor och normer³. Att det inte finns några tecken på att ohälsan inom gruppen unga hbtq-personer har minskat de senaste tio åren,⁴ visar på det stora

² RFSL (2016). *Förtroende att stärka – Om hbtq-personers förtroende för olika samhällsinstitutioner och vad som behöver förändras*. Stockholm: RFSL

³ Skolinspektionen (2018) *Sex- och samlevnadsundervisning*. Webbpublikation: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2018/sex-och-samlevnad/sex-och-samlevnadsundervisning-rapport-feb-2018.pdf>

⁴ Folkhälsomyndigheten (2014). *Utvecklingen av hälsan och hälsans bestämningsfaktorer bland homo- och bisexuella personer – resultat från folkhälsoenkäten Hälsa på lika villkor*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndigheten (2015). *Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner. En rapport om hälsoläget bland transpersoner i Sverige*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten. Myndigheten för ungdoms- och

behov som finns av ytterligare insatser som höjer hbtq-kompetensen bland professionella som möter unga. Likväl som behovet med ett generellt våldsförebyggande jämställdhetsarbete med unga och riktade hälsofrämjande insatser mot unga hbtq-personer.

MUCF föreslår att myndigheten får särskilda medel för att ta fram fördjupad kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor och utsatthet utifrån ett intersektionellt perspektiv. Materialet ska synliggöra främjande organisatoriska åtgärder och skyddsfaktorer, samt undersöka på vilket sätt kunskapshöjande insatser kan främja ett inkluderande bemötande och livsvillkoren för unga hbtq-personer. Detta sammanställs i en rapport som kan jämföras med Hon Hen Han (Ungdomsstyrelsen, 2010), som är den hittills mest omfattande studien av unga hbtq-personers levnadsvillkor i Sverige. Ett ungdomsperspektiv tillämpas genomgående i framtagandet av kunskapen så att den inte bara handlar *om* unga utan att även ungas *egna röster* blir hörda.

Rapporten kommer att bidra med aktuell och fördjupad kunskap om unga hbtq-personers livsvillkor idag. Fokus bör vara att ta fram kunskap om unga binära och ickebinära transpersoner, queera, intersexpersoner, nyanlända hbtq-personer, unga hbtq-personer i hemlöshet och bisexuella tjejer. Det här är områden som även lyfts i rapporten *Hälsa och livsvillkor bland unga hbtq-personer - vad vet vi och vilka forskningsbehov finns?*⁵, som listar ett stort antal områden där mer kunskap behövs om unga hbtq-personer. Rapporten ska också ge en tydlig och samlad bild av samtliga grupper inom gruppen unga homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera och intersexpersoner. Inom området behövs kunskap om diskriminering, trakasserier och våld kopplat till sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck bland annat i skolan och i fritidsverksamheter.

Myndigheten har identifierat kunskapsbehov under arbetet med uppdraget om insatser för tryggare skolmiljöer för unga hbtq-personer och uppdraget om mötesplatser för unga hbtq-personer. Det innefattar effektiva förebyggande metoder med ett hbtq-perspektiv. Kunskap saknas exempelvis om faktorer på organisationsnivå som utgör riskfaktorer respektive skyddsfaktorer för unga hbtq-personers utsatthet i skolan.

Kunskap saknas också om den eventuella effekten av unga hbtq-personers utsatthet i skolan på gruppens skolprestationer. I vilken utsträckning unga hbtq-personer går ut grund- respektive gymnasieskolan med slutbetyg, jämfört med andra unga och om unga hbtq-personer har lika stor tillgång till elevinflytande som andra unga.

civilsamhällesfrågor (2016). *Stödjande och stärkande – Unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

⁵ Forte (2018) *Hälsa och livsvillkor bland unga hbtq-personer – vad vet vi och vilka forskningsbehov finns?* Stockholm: Forte.

Ett fortsatt långsiktigt spridningsuppdrag om en öppen och inkluderande miljö i skolan är viktigt för att kunna fortsätta att genomföra insatser för en tryggare skolmiljö för unga hbtq-personer. Ett långsiktigt och hållbart stöd till skolpersonal är en förutsättning för en hållbar utveckling av skolornas arbete med hbtq-frågor och kontinuerliga insatser som ger resultat. Därför föreslår myndigheten att uppdraget *Insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer* förlängs till och med år 2023.

Myndigheten bedömer att uppdraget är skalbart och går att genomföra i en liten omfattning motsvarande dagens nivå och med en ram på runt 1,5 miljoner kronor men även på en mer nationellt omfattande nivå med webbutbildning, yrkesspecifika workshops och stöd för beslutsfattare och strategier inom skolväsendet med en ram på runt 10 miljoner kronor.

Myndighetens bedömning är att den kunskap som finns i verksamheten om unga hbtq-personer fortsatt är relevant och efterfrågad hos skolpersonal. Efterfrågan på myndighetens utbildningsinsatser för skolan är fortsatt större än vad myndigheten har möjlighet att tillgodose.

Myndigheten bedömer att befintlig kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor och tillgången till verktyg för att skapa tryggare miljöer varierar stort inom målgruppen i skolan och i många fall finns det brister. Även i de fall där det finns en god vilja och ett intresse för att arbeta med hbtq-frågor hos skolpersonalen saknas ofta kunskap om effektiva metoder för ett långsiktigt arbete.

MUCF bedömer att en nära dialog och samverkan med Skolverket och civilsamhället kan förstärka arbetets långsiktighet och är viktigt för att ta till vara kompetens och erfarenheter. Men också för att ta fram förslag som är implementerbara i skolmiljön.

14. Bilagor

Bilaga 1

Tilläggsbeslutet *Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2019 avseende anslag 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* (A2019/01933/MRB).